

Historiallinen Aikakauskirja 1/2005

Historiallisen Aikakauskirja tarkastelee monipuolisesti keskiaikaa ja uuden ajan alkua vuoden 2005 ensimmäisessä numerossa. Keskiajasta voi ammentaa aineksia markkinahumuun, vehnäleipäbrändiin tai digitaalisiin seikkailumaailmoihin kuten Anu Lahtinen toteaa kolumnissaan ”Keskiaika markkinoilla”.

Anu Korhonen etsii artikkelissaan ”Kiehuva veri – vihaisuus uuden ajan alun Englannissa” vihaisuuden merkityksiä ja väittää, että tunteiden kontrolli oli niin mieheyttä kuin naiseuttakin määrittävä kulttuurinen ja moraalinen vaatimus. Tästä huolimatta uuden ajan ihmiset suuttuivat tämän tästä ja joutuivat siis käsittelemään epätoivottujen reaktioidensa syitä ja seurauksia. Tunneiskurssit toimivatkin yksilöä kulttuuriin sijoittavina kontrollimekanismeina, mutta antoivat myös ihmisille välineet ymmärtää ja rakentaa tunteikasta minuutta.

Sirpa Aalto tarkastelee *Finnar*-nimisen muukalaisryhmän kuvaa Heimskringlassa (”Muukalaisuus Snorri Sturlusonin Heimskringlassa – tapaus Finnar”). Hän nostaa esiin kohdat, joissa finnit esiintyvät, ja analysoi, perustuvatko kuvaukset faktoihin, löytyykö taustalta perimätiedon vaikutusta ja mikä oli mahdollisesti Snorrin oma vaikutus kuvausten sisältöön. Olivatko Heimskringlan finnit saamelaisia tai ”suomalaisia”?

Varhaiskeskiajalla kirkon näkemykset unista eivät olleet kategorisesti sallivia eivätkä kielteisiä. Jesse Keskiäho esittelee keskeisiä näkemyksiä näkyilmiöistä ja niiden funktioista, sekä hahmottelee niihin vaikuttaneita tekijöitä artikkelissaan ”Kirkollinen ajattelu unista ja näyistä varhaiskeskiajan Länsi-Euroopassa”.

Sini Kangas esittelee ristiritarin, yltiöpäisen rohkean ja uskossaan horjumattoman soturin sydänkeskiaikaisen sankarin arkkityyppinä ("Miles Christi – Herran soturi sydänkeskiaikaisena supersankarina"). Paavi Urbanus II:n Clermontin konsiilissa 15.11.1099 lanseeraamasta ristiretkiaatteesta kasvoi otollinen pohja uudentyyppiselle, ideologiselle ritariudelle, jonka edustajat vainoavat leppymättömästi pakanoita sankarirunoelmien lehdillä.

Mandevillen matkat oli yksi myöhäiskeskiajan luetuimmista teoksista. Kirjoittaja lainasi lähes kaiken materiaalinsa muista kirjoista, muttei maininnut sanallakaan lähteistään. Tämä Mandevillen valitsema strategia avaa mielenkiintoisen näkökulman 1300-luvun silminnäkijäkertomuksiin Antti Peltonen osoittaa artikkelissaan "Silminnäkijä myöhäiskeskiaikaisessa todellisuuskäsityksessä. Sir John Mandevillen matka Kiinaan".

Käsitys reformaatiokauden historiasta, ja jopa aiheen akateeminen tutkimus ovat kärsineet vuosikymmeniä luterilaisuuden ja nationalistisen tulkinnan aiheuttamista vääristymistä. Muualla protestanttisessa maailmassa ns. revisionistinen historiantutkimus on luonut objektiivisempia tulkintoja. Olisiko jo aika Suomessakin, Jussi Hanska kysyy artikkelissaan "Revisionistista reformaatiohistoriaa maailmalla – milloin Suomessa?"

Matti Polla tarkastelee Itä-Karjalassa esiteollisen ajan lopulla vallinnutta perhejärjestelmää. Hän nojautuu Vuokkiniemeä koskeviin tutkimustuloksiin ja vertaa niitä paljon tutkittuun venäläiseen perheeseen ("Vuokkiniemen perhejärjestelmä 1800-luvulla – tilastollinen luonnehdinta").

Lehden monipuolisesta arvosteluosastosta mainittakoon Risto Alapuron arvio Matti Klingen ja Irma Sulkusen J. L. Runebergiä ja Suomalaisen

Kirjallisuuden Seuraa käsittelevistä uusista teoksista ("Runeberg, Suomalaisen kirjallisuuden Seura ja politiikka").

Päätoimittaja Juha Sihvolan pääkirjoituksen aiheena on "Nainen, mies ja monikulttuurisuus".

(Käännös *Valtasana Oy*)